

մերկացնելը, որոնք այնուհետև կըզբ-
նան նիժնի-նովկոսկի ցուցահանդէսը:

Գերմանացի Լէօնդորֆ շտայնրախն
և Մարգրետը Գալապոսի աստի-
տեան Կուրտօ Փիլիքինէն թոյլ է ա-
րուած այս մասն զիտնական նպատա-
կով մի ուղեւորութիւն կատարելու զէպի-
կովաս, սակայն առանց հնազանդական
նպատակով պիտոյնք կատարելու ի-
րաւունքի Կովկասից, «նով. Օր.»-ի ա-
նկով, նրանք գնալու են Քուրքաստան
և Պարսկաստան:

Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիներէ կործա-
կալ արժ. Ղևնդ ա. բաճ. Խարազեանը
ինչպէս է մեզ հաստատարակի հետեւեալը.
«Ապրիլի 20-ին Ռ 70 ձեռ լրագրի մէջ
կարգադրով մի անախորժ լուր Մոզլայ
ս. Պէրզ կեղեցեայ տիբրացեայ վերա-
րեմամբ՝ ես, որպէս գործակալ, ստի-
պուեցայ խիստ քննութիւն անելու, և
գործից երեկցաւ, որ ամեն բանայն օրը
եղի է կարգիդ»:

ԱՆՂԻՆԵՆԻ (Ղամարու գաւառ).—Ան-
ցաւ 1895 թուի օգոստոսի սկզբներու
կողմ աղետալ կործանող վերին աս-
տիճանի մեծ վնաս հասցրեց մեր ժո-
ղովրդին, անխնայ փչացնելով խաղողի
պղինքը, —նրանց հկամուտի աղբիւրը
Գիւղացին պարտ է վերցնում այն էլ
ահապէն տեղափոխ և մի կերպ կարողա-
նում է իւր բնասանքը պահպանել գոր-
ծադրութիւնից: Պարտից աղատուելու
համար նա վերջ ի վերջոյ ճարտարանալ
ծախում է այցին մի ուշիւզ գումարով և
այդ փողերը տալիս է պարտատիրոջ: Մօ-
տենում է խոտ հարելու և ցորեն հըն-
ձելու ժամանակները և չունեւր զիւղա-
ցիներին, մասնաւոր նրանց, որոնք ի-
րենց պղինքը վաճառել են, հարկաւոր
է մեծ ծախսեր անել, խոտհարներ և
հնձուորներ վարձել, որպէս ժամանա-
կին կարողանան վերջացնել, որ յետ
շման միւսներէն: Եւ ահա դարձեալ մի
նոր պարտքի գուռ...

ԱՆՂԻՆԵՆԻ (Ղամարու գաւառ).—Նորոյն Կայսերական
Մեծ Թիֆլիսի թագաւորութեան հան-
գեպներէ օրը հայտնաբերուի զաղծակա-
ններն ձեռ հաշ կորուսի, նոյնպէս հաշ
կորուսի 100 հոգու, որի համար յապ-
կացեալ է 350 լուրի: Կարողադրիւն ան
զամեն բնորոշում են. պ. պ. Կ. Խա-
կան, Մ. Բայրտեան, Սարգիս Խանա-
միրեան, և Սարգիս Մարտապուլի:
—Այս տասն օր է, զիշեր և ցերեկ
ձիւնախառն արձնիք է գալիս. մայիսի
1-ին լուրջ մօտակայ լեռները ձիւնով
ծածկուեցին և աստիկ ցրտեր է ա-
նում, այնպէս որ նորից սկսեցին վա-
տարանները մտուել:

ՄԱՏԵՆԵՆԻՍՈՍԻԹԻՆԵՐ
ԱԶԳԱՅԻՆՆԵՐ ՏՆԵՐԵՆ, կիսամեայ պատ-
կերագ. Ա. տարի, Ա. դիրք, 1896, Չուշի:
(Չար. տես, «Նոր-Գառ» № 81):

Ընթերցողին անչափ անախորժութիւն
է պարագայում ահաստատուի այս հրա-
պարակութեան լեզուն: «Ջաւախքը» շատ
գիտաբ է կարողացում, գուրէ ասին,
որ պատճառը նրա միջանի տարի ա-
ռաջ գրուած լինելու է (տես, երես.
379), սակայն համեմատելով միւս յօ-
դուածները ու թարգմանութիւնների
հետ, տեսնում ենք, որ նախադասու-
թիւնների հակաբերականական կազմու-
թիւնը մի ընդհանուր ախտ է պարանի
բոլոր գրութիւնների մէջ, իսկ սխալ ո-
ճերի ու բառերի թիւ ու սահման չկայ:
Այդ տխուր փորձերուց են և միւս յօ-
դուածները, միայն չգիտենք՝ մեղաւորը
գրողներն են թէ խմբագրական «Խը-
նափառան» գրիչը: Բայց այդ համեմա-
տելով հրատարակչի գրութիւնները ի-
րար հետ, տեսնում ենք որ նրա նա-
խադասը աւելի զեղեցիկ ոճ ունի:

մի ուրիշ ոճ ունի առաջին յօդուածը,
դեռհիկ ոճ ունի «Ջաւախքը» և առա-
բեր ոճեր ունին երկու թարգմանու-
թիւնները. մեզ այնպէս է թւում թէ
պարտքը բաւականաչափ հայերէն չդի-
տեսնալով՝ սրբագրել է տուել միայն թէ
գտնադան մարդկանց: Սրբագրիչ տալը
իւր գործն է, երբ ինքն տեսնում է որ
լեզուին հմուտ չէր, բայց պէտք է տե-
ղուեցնէր ունեւոր վերատուգելու
որ մի գուրէ սրբագրողները միտք փո-
խած լինին: Հենց առաջին երեսնե-
րում կարգում ենք. «Ներկայ հետադո-
տութիւնը կարգացում է Փարիզի
մարդաբանական ընկերութեան». յետոյ
բոլոր երեսներէ կարելի է այնպիսի
ոճերի հանդիպել, որոնք ընթերցողին
զողաճար են անում և քստմեղեցում ի-
րենց անկանոնութեամբ, օրինակ. «Հմի-
նը բոլորովին հերքում է այն կարծիքը
թէ սա կարող է ծնողայ լինել». (20)
«Այս շարք աղբիւրը միայն ջուր են մա-
տակարարում» (140), ուրիշ ինչ պէտք է
մատակարարելու Լեռներում կան պիտքը
արջի» (138). բայց միթէ դրանք չեն
մեծանում: «Դռան և պատուհաններին
վարդագոյններ են կախած» (149) «Այս
պատի մէջ կայ և մի կամարակալ դու-
ռն, որ այժմ վեր է շարուած» (155),
«աստիկ բարոյական», «ուտում, խմում
է ընթրում են». (254) «շամուհանցած
երկրատար»—«Ամուրի» բարդ պարո-
նին անցայտ է եղել. «ցելում» (ձգում),
«Մաղն երկարելու համար մայիսի 7-ին
եթէ անձրեկ գալ» հերարձակ կանգնում
են անձրեկ տակ» (362). «գործի» (8)
«մոլի» (26), «ոչ միննին է ընդունե-
լութիւն գտել» «միտեղի» (ամիտ-
եղի), «հետապնդի» (աժական), «չէր
մարում մարդկային ցեղն եղակի լի-
նելու գաղափարը», (1,331). «մու-
ծել». «մարդը, որպէս անհատական և
որպէս հասարակական էակ միմեանցից
բոլորովին տարբերում է (44). «մար-
դաբանութիւնն անկարելի է քստմե-
ղել օժպիտակ գիտութեան» աշխարհա-
գրութեան» (50). «Ամուհական, ինչ-
պէս նաև հոգեբանական և բնկերարա-
նական խնդիրներէ շատերի ժամանակ,
կենդանական թագաւորութեան փայլ մի
հայտնաբեր ձգելը կարող է աւելի լուսա-
բանել խնդիրը» (57). «քրքրի հոգե-
կապ միմեանց ապրում են», «կարելի
չափ», «բարձրագոյնութիւնը մի գուրէ մի»,
«հանգուտեղով հարսի հանգեքի մի
ծայրը թագաւորի վերաբերութիւն» (84).
«Աստուած պաշտպանում է իրենները»
(իրեններին) (104), «որ այն և մի փոք-
րիկ խոտա չէր» (109), «անկապակց»
(115), «զերպատան» (ուղղական և սե-
ռական, երես. 119), և այլն և այլն:
Իրենթէ ամեն մի յօդուածից կարելի
բացմաթի օրինակներ բերել անհրաժե-
սեցի, անկանոն դարձուածների, խա-
ռըն դաստարութիւնների և մասնաւոր
զուառական բառերի, որոնց հաճաք
բառարան էլ չկայ: Աւելի ևս գիտաբու-
թեամբ են կարողացում թարգմանու-
թիւնները, մասնաւոր պ. է. Բ-ինը:
Ամաք կարծում են, թէ բացական է
փոքր է չափ գիտակալ մի լեզու, թարգ-
մանութիւն անելու համար. սակայն
գիտական գրուածքը մէկ չէ. գիտական
գրուածքի թարգմանումը միմայն այն
ժամանակ հասկանալի կըլինի ընթեր-
ցողներին, երբ դարձեալ մի գիտա-
կան մասնագէտի ձեռքով լինի կատա-
րում: Բաւական չէ միայն բառացի
տալ մի գրուածքի խմատը, այլ պէտք
է այնպէս թարգմանել, որ ընթերցող-
ները մեծ անհանգիստութեամբ մտաշօ-
նայ: Վերիովի զեղեցիկ հետազոտու-
թիւնը մեռած է շատերի համար, ո-
րովհետև լոկ բառացի թարգմանութիւն
է (թէ է փոքր ինչ աղաթ). նա գրուած
է եւրոպական մասնագէտների համար,
որոնց արդէն շատ բան այդ գիտու-
թիւնից յայտնի է: Չայ ընթերցողներին
հասկանալի դարձնելու համար, անհրա-
ժեշտ էր այդտեղ շատ հիմքեր պարզել

և աւելացնել այն ամենը, որոնց վրայ
հաստատուած են հեղինակի տեսու-
թիւնները: Թարգմանիչը այդ չէ արել,
որովհետև ըստ երեւոյթի ինքն էլ չէ
հասկացել: Այդպէս է վարուել և ինքը
հրատարակիչը: Եթէ թարգմանիչը մի
«հաւայի» գործ լինէր, այն ժամանակ
թարգմանիչները կընկատուէին լոկ
իրեն վարձկաններ, վարձով թարգմա-
նողներ, իսկ լաւ թարգմանիչը գրեթէ
նոյնքան պատիւ է վայելում գրական-
նութեան մէջ, որքան և հեղինակը:
Գարձեմ «Նոր-Գառ»-ն էր խօսել Վի-
լիովի գրուածքի մասին, և առաջարկել
զրա թարգմանութիւնը այդ հանդիսի
մէջ հրատարակելու: Հրատարակիչը կա-
տարել է այդ և լաւ է արել, սակայն
ափսոս, որ հոգեպարտութիւն չունի
գիտական գրուածքների թարգմանու-
թիւնը օգտակար դարձնելու մասին:
Ինչպէս երևում է, պարտքը իւր հանդի-
սում մեծ մասամբ թարգմանական գր-
ուածներ է հրատարակելու, գրեթէ
պէտք է այս պայմաններին լաւ ծանօ-
թանայ, չթողնէ, որ թերուտ մարդիկ
իրենց «զալլարութիւնը» իւր գլխին
փորձեն, այլ և թարգմանական գրուածք-
ների մէջ զգուշաւոր ընտրութիւն անէ
և ոչ թէ կողքուկուրայն ամեն ինչ վերց-
նէ ու թարգմանէ:

Երբ թիւթեցիք այս հանդէսը և տե-
սանք, որ բոլորովին անցայտ անձինք
են հրատարակ գալիս, տեղեկութիւններ
հաւաքեցինք այդ անձանց մասին, շատ
զրամացանք. միթէ իրանց ուսուցիչնե-
րի մէջ չկան այնպիսիները, որոնք աշ-
խատակցին այդ հանդէսին: Գարձեմ
թէ այդ մեր զպրոցների անրութիւն
վերջն է. ճեմարան ունինք, նրա խում-
բը անտես է անում «Նրաբար», թե-
մական դպրոցներ ունենք և նրանց հա-
մարանական ուսուցիչներն անգամ ոչ
մի կապ չունին «Նրաբար»-ի հետ, այժմ
էլ հարկի մէք գաւառական քաղաքնե-
րում լոյս են տեսնում հանգիստներ և
գարձեմ ուսուցչական խումբը մասնա-
կէց չէ: Մի ժամանակ «Նոր-Գառ»-ի աշ-
խատակից Բ. Արամեանը իւր ճանապար-
հորդութեան մէջ («Նոր-Գառ»-ում աշ-
պատ) ստափիլ յարձակուեց ճեմարանի
խմբի վրայ այդ տեսարարութեան պատ-
ճառով: Բայց ով է մեղաւոր, մենք ժամա-
նակ չունեցանք այդ մասին տեղեկու-
թիւններ բերել տալու: «Նոր-Գառ»-ի
խմբագրատանն էլ բաւարար տեղեկու-
թիւն չտացանք: Սակայն երբ ուշա-
դրութեամբ կարդացինք, նկատեցինք,
որ այդ նոր հանդէսը այնպիսի ուղղու-
թիւն չի բռնել, որ կարողանայ սէր
վայելիլ մեր զպրոցների լուրջ ուսուցիչ-
ների շրջանում:

(Գեղը միւս անգամ).

ԹԵՂԱՎԵՐՈՒԹԻՆՆԵՐ

Ն Ա Մ Է Կ Ա Ն Գ Լ Ի Ա Տ Ի Տ
(«Նոր-Գառ»-ի թղթակցից)
ԱՅՈՒՄԱՐՆԵՐ ԱՆԳԼՈՅ ՄԷՋ

ԼՈՆԴՈՆ, 9 մայիսի (ն. տ.).—Վեր-
ջերս «Նոր-Գառ» սկսած էր զբաղիլ գր-
ծակատարներու վիճակին բարւոյն
խնդրով, խնդրեմք, որին յաջողութիւն-
ներ մեզ համար կենսական պէտք մ'է,
ուստի հայոց ամեն օրաթիւթեր ու
ազգայնիները մէկգի զննելով անձնական
շահեր պէտք է որ իրենց պարտաւա-
նութիւնը սեպեն, զբաղին այս խնդրով
և իրենց ձեռնաւորութիւնը տան անոր
իրագործման գործակատարներու, ու-
սուցիչներու, գործաւորներու և սպա-
սաւորներու վիճակին բարւոյն մի-
ջոյնը որոնելու:

Արդ կարծեմ աւելորդ չլինէր եթէ
«Նոր-Գառ»-ի ընթերցողներուն ծանօ-
թացնեմ այն բարենպաստի նշանաւոր
հաստատութիւնները և ակումբները,
որը վարդը հաստատուած են Մեծ
Բրիտանիոյ ամեն անկիւններ և որոց

նպատակն է եղած ժողովրդական խո-
նարհ գաղափարներ հիւանդութեանց և
ուրիշ պատահական դժբաղդութեանց
զարմանների գանել և զանոնք պաշտպա-
նել զբաւառներնու անիրաւութեանց
դէմ և կընամբ բռն թէ հասած են իրենց
փափագած նպատակին: Այս հաստա-
տութիւնները և ակումբները Անգլիոյ
նշանաւոր ազգայն յատկազգիւթեան
պատճառներէն մին սեպելու է:

Նախ պիտի նկարագրեմ փոքր ակումբ-
ներէն միւսին սեպելու մեծ գործա-
բաններու ու մեծ վաճառատուններու,
ուր կըմտաւայն 200-է մինչև 2000 մար-
դիկ կամ կիներ: Եւրոպայիւրն ունի
իւր մասնաւոր տիւմբները: Նոյնպէս
եկեղեցիներ, մատուռներ և տմեն տեսակ
կրօնական հաստատութիւններ ունին
իրենց մասնաւոր ակումբները և այս
տեսակ ակումբներն ընդհանրապէս շատ
քիչ տարբերութեամբ մէկգնէկու կըմա-
նին և երկու կարգի բաժնուած են. ո-
մանց անդամները շարաթական կէս չի-
լին տալով ամբողջ տարին կըմարեն
26 շիլին, Բ. տեսակը շարաթական մէկ
շիլին տալով ամբողջ տարին կըմարեն
50 շիլին: Ա. դասուն պատկանողները
իրաւունք կունենան իրենց հիւանդու-
թեանը շարաթական տասնական շիլին
ստանալու 8-է մինչև 12 շարաթ, իսկ
երկրորդ կարգի պատկանողները կըստա-
նան միևնոյն տեղութեամբ շարաթա-
կան 18 շիլին: Այս ակումբներու պաշ-
տօնականներ անձնութեամբ կաշխատին,
որով անդամներու հիւանդութեանը հա-
մար տրուած նպատակներէ զատ ուրիշ
ծախս չունենալով, ամեն տարւոյ վերջը
մեծ գումարներ կաւելնան ու կըբաժ-
նուին անդամներուն: Անոնք, որ կըմե-
րարեն իրաւունքութիւն զոյացնել
գործարանապետին հետ, կըբաժնայ
գործաւորաց, որ գործադու ընեն և ա-
նոնք ստիպուած են գործադու ընկե-
րութեան օրոշումները: Այս ընկերու-
թեան կըրնան անդամակցել այն գոր-
ծաւորները միայն, որը լեցուն շարա-
թական կըստանան, այսինքն աժան
գնով չեն աշխատիր: Երբ գործաւորը
գործ չունենայ, ընկերութեան մասնա-
ւոր միոյն մէջ իրեն գործ գտնել, ու
այս տեսակ ընկերութեանց անդամները
քիչ բացառութեամբ անգործ կըմնան:

Եթէ Գովկասի հայեր վերս յիշած ըն-
կերութեանց նման որեւէ ակումբ մը
կազմել փափազին և մանրամասն տե-
ղեկութեանց պէտք զգան, սիրայօժար
յանձն կառնեն նշանաւոր և մեր ժողո-
վրդեան զիրաւամտելի տիւմբներէն
միւսին յայտնել և լրօնել ծանօթու-
թիւնները ապ, ինչ որ անօրհայ թեր-
թի մը պայմաններէն դուրս կըրնան
նկատուել:

3. Մ. Փաշայեան:
Բ Ա Ղ Ա Բ Ա Կ Ա Ն
ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԱՎԵՐՈՒԹԻՆՆԵՐ ԹԻՒՐԿԻՍՏԻ
ԳՈՐԾՆԵՐ ՄԱՍԻՆ
«Նով. Վր.»-ի մէջ կարգում ենք հե-
տեւեալը.
«Ամեն կողմից հաստատուած է այն
լուրը, թէ Նաթ-Յոգին շահի տրագի-
քական մահը սուլթան Աբդուլ-Համիդի
վրայ սարսափելի տպաւորութիւն է
թողել: Գ. Պոլսի լրագրիներին ամենա-
խիստ կերպով հրամայուած էր չհաղոր-
դել, թէ շահը սպանուած է, այլ ա-
սել, թէ նա յանկարծամահ եղաւ: Նա-
խազգուշական այս միջոցը, յայտնի
բան է, չհասաւ իւր նպատակին: Ստամ-
բուլում մինչև անգամ պատմում են, թէ
սպանուելից առաջ արքայազանն իւր
թէ Գ. Պոլսի է եղել գնացած և թէ
այդտեղ է նա վերջնականապէս վճռել
սպանութիւնը կատարել: Պալատի մէջ
աւելի ևս իրարանցման մէջ են այն
պատճառով, որ տիրապետող կուսակ-
ցութեան անդամները մտքից չի հեռա-
նում, թէ երկուստեղ-թուրքերն ու-

Тягочер А. С. Мелик-Шахнаварянца, Воронц. Набережн. перловый домъ